

4. Там же. – Д. 3.
5. Там же. – Д. 4.
6. Там же. – Д. 29.
7. Там же. – Д. 51.
8. Там же. – Д. 56.
9. Там же. – Ф. 411. – Оп. 4. – Д. 18.
10. Там же. – Ф. 420. – Оп. 1. – Д. 1.
11. Ибишов Ф. Социально–политические процессы в азербайджанских селах (1920–1930). – Баку, Мутарджим, 1996. – 168 с.
12. Магеррамов Э. А. Газета “Коммунист” (на азерб. языке) и вопросы восстановления сельского хозяйства Азербайджанской ССР (1921–1928 гг.). – Баку : Нурлан, 2004. – 344 с.

References

1. Arhiv Politicheskikh Dokumentov Upravlenija Delami Prezidenta Azerbajdzhanskoj Respubliki. – F. 1. – Op. 1. – D. 92.
2. Tam zhe. – D. 140.
3. Gosudarstvennyj Arhiv Azerbajdzhanskoj Respubliki. – F. 223. – Op. 1. – D. 1.
4. Tam zhe. – D. 3.
5. Tam zhe. – D. 4.
6. Tam zhe. – D. 29.
7. Tam zhe. – D. 51.
8. Tam zhe. – D. 56.
9. Tam zhe. – F. 411. – Op. 4. – D. 18.
10. Tam zhe. – F. 420. – Op. 1. – D. 1.
11. Ibishov F. Social’no–politicheskie processy v azerbajdzhanskih selah (1920–1930). – Baku, Mutardzhim, 1996. – 168 s.
12. Magerramov Je. A. Gazeta “Kommunist” (na azerb. jazyke) i voprosy vosstanovlenija sel’skogo hozjajstva Azerbajdzhanskoj SSR (1921–1928 gg.). – Baku : Nurlan, 2004. – 344 s.

Nazarli A. A., Ph.D. in History, Senior Researcher, Institute of History of NAS of Azerbaijan (Azerbaijan)

Criminal and wifully of XI Red Army in Shamakha crash

In article is spoken create savageries and criminal of XI red army in Shamakha crash. This savageries is directed against whole Mussulman population. This savageries was taken against encouraging policy by Armenians to the aboriginal population. Occupation was damaged economy also educational establishment of crash.

Keywords: criminal, savageries, arrest, committee of revolution, school.

Назарлі А. Е., доктор філософії з історії, старший науковий співробітник, Інститут історії НАН Азербайджану (Азербайджан)

Злочини і безчинства ХІ Червоної Армії в Шамахінському повіті

Говориться про безчинства і злочини ХІ Червоної Армії в Шамахінському повіті. Ці безчинства в основному були відносно мусульманського населення повіту. Ці безчинства не проходять без участі провокацій представниками місцевої вірменської частини населення. Окупація не тільки відбилася в економіці, але так само на просвітництві цього повіту.

Ключові слова: злочин, звірства, арешт, революційний комітет, школа.

* * *

УДК 94(430)334.716

Джус Ю. Я.

аспірант кафедри Всесвітньої історії, Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника (Україна, Івано-Франківськ), Ura_juice@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ОНОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ ФРН (1950–ті – 1970–ті рр.)

Основна увага приділяється технологічним змінам у ФРН в період “економічного дива” (1950–ті – 1970–ті рр.). З метою розгляду особливостей впровадження інновацій у виробництво, у статті виконуються наступні завдання: розгляд факторів державної підтримки та міжнародного кредитування; перевага компаній різної структури в освоєнні технологій; зміни політики держави, щодо науково–технічного розвитку.

Надається короткий огляд розвитку німецької промисловості від переваги експорту сировини в 1950–х роках до перетворення в одну з найпотужніших економічно та промислово розвинених країн світу на початок 1970–х років.

Розглядаються найважливіші аспекти впровадження інноваційних технологій в промисловість ФРН та вплив цих змін на успіх компаній, державної політики. Розглядається роль міжнародних кредитів та державної підтримки, причини переорієнтації державної політики від підтримки окремих проєктів великих компаній до дрібних компаній.

Важливим питанням також виступає політика окремих компаній. Увага зосереджується не лише на відновленні виробництва після війни, але їх відношення до інновацій, орієнтації на ринок та залучення кредитних коштів, адже самі ці фактори визначили їх подальшу роль в економіці країни.

Ключові слова: патент, інновації, “план Маршала”, “Економічне диво”, ринкова економіка.

Німецьким економічним дивом називають період постійних економічних успіхів з 1950–х і до 1972 року (світова нафтова криза). Проблема економічного дива у ФРН довгий час залишається актуальною темою для широкого кола дослідників, оскільки є прикладом швидкого та ефективного перетворення тоталітарної держави на розвинену демократію з ринковою економікою. Основними джерелами до вивчення цієї теми залишаються статистичні дані [9], які відкривають як основні економічні показники, так і великий масив праць науково–технічного характеру. Широкий спектр наукової літератури розкриває більшість важливих питань, пов’язаних з економічними перетвореннями. Проте, на сьогодні дослідники звертають все більше уваги на аспекти, які раніше не знаходили відображення в історіографії. Передусім це стосується проблем, пов’язаних з історією розвитку окремих компаній. Зокрема А. Ю. Ватлін [1] зачіпає питання структури окремих компаній, звертаючи увагу на участь робітників у процесі управління. Важливим аспектом також є система переоснащення окремих сфер виробництва. Розгляд цього питання став можливим завдяки доступності великої кількості нових джерел, зокрема історій окремих компаній, завдяки яким можна простежити особливості виробництва в певний період. Ще одним важливим джерелом стали патенти [8], описи яких стали доступними на сьогоднішній день. Доступність нових джерел робить актуальним подальше розширення історичних знань з цієї теми.

Економічне піднесення часто пов’язують з введенням новітніх технологій, саме доповнення історіографії з цього питання є основною метою нашого дослідження. Завданням статті є визначення основних факторів та особливостей впровадження новітніх технологій на підприємствах ФРН.

Економічне піднесення почалося одразу після введення в дію фінансової реформи (1947 р.) і було, передусім, пов’язане з відкладеним попитом на товари широкого вжитку (передусім товари легкої промисловості). Основним завданням влади постало зосередження наявних економічних ресурсів для задоволення нагальних потреб населення. Водночас, необхідно було втримати високі темпи економічного зростання, які повинні були забезпечити відновлення становища ФРН серед інших країн Західної Європи.

Найважливішою основою, яка дала поштовх розвитку новітніх технологій, стала зміна політичної системи Німеччини. Політика ринкової орієнтації економіки визначала головну роль ринкового механізму в розподілі ресурсів і виборі напрямків розвитку науки і техніки [2, с. 11]. Така політика передбачала обмеження втручання в науково–дослідні роботи та припинення фінансування тих, які не мали значення для ринку.

Найбільш характерна риса першого етапу технічного прогресу (50–ті роки) полягала в тому, що він проходив за відсутності яких–небудь значних власних науково–дослідних та дослідно–конструкторських розробок [3, с. 53]. В основному нововведення проявлялись у

використанні вже наявних знань, чи купівлі патентів за кордоном, що потребувало великих економічних витрат, а також було пов'язане з економічними ризиками.

Як наслідок, у першу чергу розвиваються ті галузі, які отримують великі грошові вливання з-за кордону, в основному це були підприємства видобувної промисловості. Також, у перші повоєнні роки капіталовкладення направлялись в галузі, пов'язані з товарами споживання (в 1948–1949 рр. до 36% всіх інвестицій), оскільки в країні існував відкладений попит на товари цих галузей промисловості. В наступні роки інвестиції головним чином йшли в кам'яновугільну та металургійну промисловість, які стали базою для розвитку інших галузей господарства [4, с. 52].

Цей період в історії Німеччини характеризувався розвитком видобувної галузі, пов'язаної не лише з закордонними інвестиціями, але й євроінтеграційними процесами (зокрема, створення товариства вугілля та сталі, договір про який набув чинності 23 липня 1952 року), які дозволили вільно конкурувати на спільних європейських ринках.

У цей же період починають широко розвиватись галузі, пов'язані з відновленням інфраструктури, зокрема будівельні компанії, які відповідно роблять замовлення та необхідну їм техніку.

Основною економіки ФРН до кінця 1950-х років залишалась видобувна галузь, яка не потребувала значних перетворень. Проте з початку 1960-х років з'являються більш ефективні технології, які приводять до розвитку нових галузей промисловості. Наприклад, стрімкий розвиток електротехніки та автомобілебудування привів до значних змін в галузі енергопостачання. Особливо ці зміни були помітні в 1960–1970-х роках. Вони полягали передусім в тому, що тверде паливо – кам'яне вугілля, надзвичайно швидкими темпами витісняється рідкими – нафтопродуктами, цей процес почався у ФРН пізніше, ніж в інших західноєвропейських країнах, але проходив значно інтенсивніше [4, с. 58].

Ще однією суттєвою зміною стала поява атомної енергетики. Ця галузь потребувала не стільки природних ресурсів, скільки кваліфікованих кадрів. Постійне зростання енергоефективності теплових електростанцій та перехід на атомну та газову енергетику привів до часткового падіння видобутку вугілля. Проте, такий перехід мав і негативний наслідок – залежність від імпорту енергоносіїв (зокрема нафти і газу), що робило країну пов'язаною зі світовим економічним процесом.

Перехід від вугілля на нафту та газ, набуття все більшого значення атомної технології потребувало переоснащення енергетичної галузі. З метою переоснащення власної промисловості та забезпечення чільного місця серед передових країн німецька влада зосереджує свою увагу на фінансуванні новітніх технологій.

Фінансування науково-дослідних робіт відбувалось за системою субсидіювання та надання доступу до іноземних кредитів. Перевага надавалась передусім великим компаніям, які, як вважалось, володіють достатніми виробничими та інтелектуальними ресурсами для створення новітніх зразків техніки. Особливостями фінансування був вибір напрямів дослідження на розгляд держави, проте, гарантування кредитів відбувалось за рахунок власності компаній, оскільки саме вони витрачали кредитні засоби на свій розсуд.

В основному кошти надходили для досліджень за напрямками, які мали більше престижний характер, а не ринкову актуальність. Зокрема з початку 1960-х років близько 70% бюджетних коштів на науково-дослідні роботи йшли на фінансування трьох великих спеціальних програм, які мали в значній мірі престижне значення: ядерні дослідження, дослідження в галузі авіації і ракетно-космічної техніки, дослідні роботи в галузі електронно-обчислювальних приладів.

Найбільш помітних результатів ФРН досягла в ядерних дослідженнях, створивши в порівняно короткі терміни власну конкурентоспроможну атомну промисловість [3, с. 55]. В інших галузях, на які було витрачено велику частину грошей, ФРН не змогла наздогнати інші держави, зокрема США. Крім того Сполучені Штати намагались протидіяти розвитку атомної промисловості.

Значні економічні затрати підприємств на переоснащення виробництва дали суттєвий позитивний результат. Передусім він проявлявся у зростанні продуктивності праці. Так, в промисловості загалом приріст продуктивності праці на одного зайнятого в 1962–1972 рр. становив 64%, в той час в машинобудуванні і металообробці – 45%, в гірничодобувній промисловості – 82, а в нафтопереробній – 100%. Ще вище був приріст у хімічній промисловості (128%), яка показала найбільшу ступінь росту серед усіх галузей [4, с. 55].

Поступово науково-технічні роботи виокремлюються у самостійну галузь з досить високими економічними показниками. Зокрема на закупівлю патентів у 1963 році було витрачено 637 млн. марок, а отримано від продажу всього 217 млн., в 1970 році ці показники склали відповідно 1261 і 466 млн. марок [4, с. 226].

Особливо помітна роль науково-технічного прогресу була у сфері електротехніки. Особливістю цієї галузі було те, що великі корпорації вже не могли конкурувати в окремих галузях з дрібними компаніями, які швидше розвивались. Це привело до об'єднання чи продажу більшості великих електротехнічних компаній. В 1969 році з 18 фірм (які у 1964 році були незалежними) залишилось лише шість [5, с. 122], проте їх капітал значно зріс у зв'язку з об'єднаннями між собою. Натомість дрібні компанії успішно і самостійно знаходили свою частину ринку.

Ріст продажів електротехнічного обладнання був пов'язаний передусім із зростанням попиту на нього серед простого населення. Передусім швидко розвивались ті компанії, які зробили ставку на побутову техніку і обладнання для звичайних людей, чи обладнання для дрібного бізнесу. Натомість великі компанії, які отримували дотації з боку держави (зокрема на атомні дослідження) не змогли швидко зреагувати на потреби ринку. Так, компанія Сіменс, яка отримувала допомогу від держави, а також мала доступ до міжнародних кредитів, на 1971 рік мала борги, які склали 104% від її власного капіталу, а борги компанії АЕГ склали 234% від власного капіталу [5, с. 149], що за деякий час привело до продажу значної частини власності цієї компанії.

Вже до кінця 1960-х років були очевидні недоліки розподілу фінансової підтримки, спрямованої на підтримку науково-дослідних робіт. Передусім

відбулась зміна напрямів фінансування наукових програм, замість фінансування “перспективних компаній”, почалось фінансування наукових проектів, які мали значення для ринку.

Малі компанії швидше переходили на новітні технології, а також на випуск високотехнологічної та синтетичної продукції. Більша оперативність добре була проілюстрована в одному з досліджень Іфо-Інституту. Так, на фірмах з оборотом від 10 тис. до 50 тис. марок в перші два роки реалізуються (впроваджуються у виробництво) 70% всіх винаходів і патентів, а після п’яти років залишаються невикористаними лише 6% всіх винаходів. Відповідні дані для фірм з оборотом понад 1 млрд. марок складають 33 і 35% [3, с. 56].

Не володіючи достатніми можливостями для виготовлення різних видів продукції, дрібні компанії орієнтуються на виготовлення найбільш затребуваних на ринку виробів і готові швидко змінити вид продукції на більш новий, який матиме більший попит, чи вищу ціну. Постійна конкуренція стимулює до пошуку все нових видів продукції, що приводить до постійного збільшення видатків на дослідження з боку приватних компаній. Великі корпорації більше уваги приділяють вдосконаленню вже готової продукції, чи покращенню умов та ефективності праці (зокрема на обробних та гірничорудних підприємствах).

Важливу роль відігравало поглиблення спеціалізації в наукових розробках, що було пов’язано з неможливістю проведення досліджень в різних напрямках виробництва. Це приводило до зосередження на окремих частинах виробничого процесу (наприклад виготовлення деталей до основних виробів). Це привело до того, що в багатьох випадках невеликі фірми могли конкурувати з великими концернами, працюючи в одному чи декількох напрямках, орієнтованих на потреби конкретного споживача. Вони займались розробкою і освоєнням інновацій в тих областях, які для великих фірм здаються неперспективними, чи надто ризикованими. Прикладом є розробка автомобіля Унімог, який сьогодні виготовляється під маркою Мерседес-Бенц [7]. Спочатку виготовленням автомобіля займалась компанія Ерхард і сини, з 1947 року – компанія Берінгер, остання в 1950 році продала право виготовлення компанії Мерседес, а сама зосередилась на виготовленні промислових верстатів.

Основним напрямком діяльності малих компаній стає створення нових видів продукції, принципово інші методи вирішення технологічних проблем, реалізація власних розробок, а не запозичених, використання в конкурентній боротьбі більш досконалих технологій, а не ринкових умов. Така стратегія відображається на загальній результативності малого бізнесу в сфері науково-дослідних робіт. На його долю в промислово розвинених країнах припадає від 20 до 50% всіх великих винаходів та нововведень [2, с. 11].

Окрім електротехнічної галузі корінні зміни стосувались також автомобільної промисловості. Уже в перше десятиліття після війни автомобілі стали більш доступними і отримали значну популярність серед населення. Найбільші автоконцерни стали відомі далеко за межами ФРН. Серед основних досягнень автомобілебудування цього періоду було створення принципово нового роторного двигуна (часом його на-

зивають двигуном Ванкеля, проте насправді двигун створив не Фелікс Ванкель, а “натхненний його ідеями” конструктор компанії NSU – Вальтер Фройде [6]), а також перший повністю алюмінієвий двигун компанії БМВ.

Проте новітні двигуни не так цікавили основних покупців, як економічність та ціна авто, а тому найпопулярнішими стали такі моделі, як Volkswagen Käfer (наймасовіший автомобіль в світі) та BMW Isetta [10], який виготовлявся за зразком італійських конструкторів. Ставка автовиробників на потреби масового споживача в короткі строки перетворила німецьку автопромисловість на одну з провідних у світі, залишивши позаду Велику Британію та Францію.

Таким чином, особливістю технологічного переоснащення німецької промисловості на перших етапах було залучення іноземних технологій, які використовувались у інших країнах, по суті не будучи новітніми. Така ситуація робила німецьку промисловість мало-ефективною, а товари більш дорогими (через необхідність виплат частини прибутку за використання патентів). Лише з 1960-х років переоснащення йшло на власній базі, чи за патентами, які не використовувались за кордоном, і справді було інноваційним. Найбільший вплив зміна технічної бази мала на енергетичну сферу. Як і загалом у світі все більшого значення набували нафтопродукти та атомна енергетика, проте в Німеччині цей процес був особливо інтенсивний, що привело до залежності від ринків нафти (тому криза 1972 року досить суттєво вплинула на економіку ФРН). Зміна енергоносіїв спричинила приплив капіталу в енергетичну сферу, а відновлення інфраструктури після війни орієнтувалось на нові вимоги з запасом потужності енергетичних мереж.

Важливим сектором економіки стає автопромисловість, що не лише змогла зберегти свої позиції в конкуренції з іншими виробниками, але й стати лідером в Європі. Особливістю розвитку автопромисловості стало низьке залучення іноземних кредитів, натомість виробництво зосередилось на державних замовленнях (Мерседес-Бенц), чи малолітражних автомобілях, які мали попит у споживачів (BMW, Volkswagen).

Науково-технічний прогрес вивів на перші позиції компанії, які орієнтувались на новітні технології і відповідно змогли ефективно конкурувати на ринку. Надмірне залучення кредитів та державної підтримки часто оберталось проблемою для великих компаній, натомість дрібні швидше переходили на нові технології, що давало їм можливість стрімкого росту. Зрозумівши неефективність політики підтримки великих підприємств, уряд з кінця 1960-х років значні кошти спрямовує на підтримку малих підприємств.

Зміни в структурі підприємств приводять до появи нового виду діяльності, спрямованої на створення та перевірку новітніх технологій, які з часом перетворюються на венчурні підприємства. До кінця 1970-х років науково-технічні та інноваційні організації створюють самостійний сектор економіки, який може конкурувати з виробничими сферами.

Попри створення нових секторів економіки саме важка та хімічна промисловість залишались основою економіки ФРН, що відрізняє німецьке економічне диво

від інших прикладів стрімкого зростання економіки. Втім основою залучення робочої сили та швидкого впровадження новітніх технологій стали дрібні підприємства, які розвивались завдяки низькому тиску з боку держави, та можливості самостійно визначати напрям своєї діяльності.

Особливості технічного переоснащення німецької економіки та вплив цього процесу на розвиток промисловості являє собою важливий, але малодосліджений аспект економічного дива. Що робить актуальним подальше дослідження даної теми.

Список використаних джерел

1. Ватлін А. Ю. Германия в XX веке / Александр Юрьевич Ватлин. – М.: РОССПЕН, 2005. – 336 с.
2. Верникова Е. Д. Как внедряются нововведения в промышленно развитых странах / Е. Д. Верникова. – К.: УкрНИИТИ, 1991. – 48 с.
3. Федеративная Республика Германия / отв. ред. В. Н. Шенаев, М. Шмидт, Д. Е. Мельников. – М.: Мысль, 1983. – 431 с.
4. ФРГ: Экономически-географическая характеристика. – М.: Мысль, 1975. – 303 с.
5. Хауч Г. Империя “АЕГ–Телефункен” / Хауч Герт пер. с нем. – М.: Прогресс, 1975. – 122 с.
6. Феликс Ванкель // Энциклопедия “За рулем” / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://wiki.zr.ru/index.php/%D0%A4%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D1%81%D0%92%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D0%B5%D0%BB%D1%8C> Сайт відвідано: 15.12.2013.
7. Основные вехи истории Унимога / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.mercedes-benz.ua/unimog/history.html> Сайт відвідано: 15.12.2013.
8. Rechnerlexikon Die große Enzyklopädie des mechanischen Rechnens. Patente aus Deutschland 1960 bis 1969 / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.rechnerlexikon.de/artikel/Patente_aus_Deutschland_1960_bis_1969 Сайт відвідано: 15.12.2013.
9. Statistisches Jahrbuch für die Bundesrepublik Deutschland Band 1952–1990 / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.destatis.de/DE/Publikationen/Statistisches_Jahrbuch/Statistisches_Jahrbuch_Aeltere_Ausgaben.html Сайт відвідано: 15.12.2013.
10. The “Economic Miracle” and the BMW Isetta / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.bmw.ua/ua/en/insights/history/eheritage/introduction.html> Сайт відвідано: 15.12.2013.

References

1. Vatlin A. Ju. Germanija v XX veke / Aleksandr Jurjevitsch Vatlin. – M.: ROSSPEN 2005. – 336 s.
2. Vernikova E. D. Kak vnedrajutsa novovvedenija v promyshleno razvitych stranach / E. D. Vernikova. – K.: UkrNIITI, 1991. – 48 s.
3. Federalna Respublica Germanija / otv. red. V. N. Shenaev, M. Shmidt, D. E. Melnikov. – M.: Mysl, 1983. – 431 s.
4. Germany: Jekonomicheskij-geograficheskaja characteristic. – M.: Mysl, 1975. – 303 s.
5. Hauch G. Imperija “AEG – Telefunken” / Hauch Gert per. z nim. – M.: Progress, 1975. – 122 s.
6. Felix Wankel // Entsiklopediya “Za rulem” / [Electronnyj resours]. – Rezhym dostupu : <http://wiki.zr.ru/index.php/%D0%A4%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D1%81%D0%92%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D0%B5%D0%BB%D1%8C> Sajt vidvidano: 15.12.2013.
7. Osnovnye vechi istoriji Untermog / [Electronnyj resours]. – Rezhym dostupu : <http://www.mercedes-benz.ua/unimog/history.html> Sajt vidvidano: 15.12.2013.
8. Rechnerlexikon Die große Enzyklopädie des mechanischen Rechnens. Patente aus Deutschland 1960 bis 1969 / [Electronnyj resours]. – Rezhym dostupu : http://www.rechnerlexikon.de/artikel/Patente_aus_Deutschland_1960_bis_1969 Sajt vidvidano: 15.12.2013.
9. Statistisches Jahrbuch für die Bundesrepublik Deutschland Band 1952–1990 / [Electronnyj resours]. – Rezhym dostupu : https://www.destatis.de/DE/Publikationen/Statistisches_Jahrbuch/Statistisches_Jahrbuch_Aeltere_Ausgaben.html Sajt vidvidano: 15.12.2013.
10. The “Economic Miracle” and the BMW Isetta / [Electronnyj

resours]. – Rezhym dostupu : <http://www.bmw.ua/ua/en/insights/history/eheritage/introduction.html> Sajt vidvidano: 15.12.2013.

Dzhys Yu. Ya., a graduate student chair of World History, Precarpathian National University named after V. Stefaniuk (Ukraine, Ivano-Frankivsk), Ura_juice@ukr.net

Features of the process of technological renovation of enterprises of FRG (1950s – 1970s)

This article focuses on technological changes in the FRG during the “economic miracle” (1950s – 1970s). In order to review peculiarities of innovations introduction in production, the article performs the following tasks: changes of government support and international lending; advantage of companies of various structures in mastering technologies; change of government policy regarding scientific and technological advance.

The article provides a brief overview of German industry development from the prevailing raw materials export in the 1950s till transformation into one of the most powerful, economically and industrially developed countries of the world in the early 1970s.

The article considers the most important aspects of innovative technologies introduction in the German industry and impact of these changes on success of companies, government policy. It considers the role of international loans and government support, causes of public policy reorientation from the support of individual projects of large companies till those of small companies.

An important issue of the article is also policy of certain companies. Attention is focused not only on production recovery after the war, but also on their relation to innovations, market orientation and attraction of credit funds, because exactly these factors determined their future role in the economy.

Keywords: patent, innovations, Marshall’s plan, Economic miracle, market economy.

Джус Ю. Я., аспирант кафедры Всемирной истории, Прикарпатский национальный университет им. В. Стефаника (Украина, Ивано-Франковск), Ura_juice@ukr.net

Особенности процесса технологического обновления предприятий ФРГ (1950–1970 гг.)

Основное внимание уделяется технологическим изменениям в ФРГ в период “экономического чуда” (1950–е – 1970–е гг.). С целью рассмотрения особенностей внедрения инноваций в производство, в статье выполняются следующие задачи: рассмотрение факторов государственной поддержки и международного кредитования; преимущество компаний различной структуры в освоении технологий; изменения политики государства, по отношению к научно-техническому развитию.

Дается краткий обзор развития немецкой промышленности от преобладания экспорта сырья в 1950–х годах к превращению в одну из крупнейших экономически и промышленно развитых стран мира в начале 1970–х годов.

Рассматриваются важнейшие аспекты внедрения инновационных технологий в промышленность ФРГ и влияние этих изменений на успех компаний, государственную политику. Рассматривается роль международных кредитов и государственной поддержки, причины переориентации государственной политики от поддержки отдельных проектов крупных компаний к поддержке мелких компаний.

Важным вопросом также выступает политика отдельных компаний. Внимание сосредоточивается не только на восстановлении производства после войны, но и их отношение к инновациям, ориентации на рынок и привлечения кредитных средств, ведь именно эти факторы определили их дальнейшую роль в экономике страны.

Ключевые слова: патент, инновации, “план Маршалла”, “Экономическое чудо”, рыночная экономика.

* * *

УДК 930:94(7/8)“19/20”

Діденко В.

аспірантка історичного факультету,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка (Україна, Київ)

ЕВОЛЮЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОГО НАПРЯМУ В КУЛЬТУРНІЙ АНТРОПОЛОГІЇ США В КІНЦІ ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Розглядаються основні результати науково-дослідних пріоритетів і методів у галузі розвитку екологічної антропології в США в другій половині ХХ – на початку ХХІ століття. Метою даної роботи є дослідження розвитку та різноплановості екологічної точки зору в американській антропології. У статті представлені розробки екологічного напрямку в культурній антропології як низка етапів. Для досягнення поставленої мети, використано порівняльно-історичний та проблемно-хронологічний методи наукового дослідження. В даний час в галузі екологічної антропології створені відповідні організації, видані підручники та антології і складено спеціальні навчальні програми в різних університетах США.